

Aramızdan Ayrılanlar

Cemal Koç

(1943-2010)

Pek çoğumuzun hocası, dostu, güzel insan Cemal Koç'u bu çağda genç denilebilecek bir yaşta kaybettik. Çok zor koşullarda yetişmiş, daha doğrusu kendini yetiştirebilmiş bir matematikçiydi. 12 Eylül'de üniversiteden uzaklaştırılma onuruna erişmiş, ancak bu yüzden hem kendisi hem de ailesi çok zor günler yaşamıştır. Elinizde tuttuğunuz derginin fikir babasıydı. Çevresindekilere güven aşılmasıydı ve derginin çıkması konusunda ısrarcı olmasaydı muhtemelen bu dergi şu an elinizde olmayacaktı. Antalya Cebir Günleri'nin de önde gelenlerindendi. Ülkemize matematik adına büyük hizmetleri olmuş, kendisini tanıyan ya da tanımayan, hepimize büyük emekleri geçmiş Cemal Hocamızın önünde saygıyla eğiliyoruz. Hakkını helal et Cemal Hoca!

Cemal Koç'un Kısa Yaşamöyküsü

1943'te Bulgaristan'ın Kırçali sancağında doğdu. Türkiye'ye göç eden dört çocuklu aile Samsun'a yerleştirildi. Okula erken gidebilmesi için baba oğlunun yaşını nüfus kâğıdında 2 yıl büyüttü. İlkokulu Samsun'da bitirdi. Aile bir süre sonra İzmir'e taşındı. Baba inşaat işçiliği yaparak ailesini geçindiriyordu. Koç 1953'te Tokat İlköğretmen Okulu'na yatılı öğrenci olarak kabul edildi. 1959'da okul üçüncüsü olarak mezun olup Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'na girdi ve bu okulun öğrencisi olarak 1963'te Ankara Üniversitesi'nin Matematik-Astronomi Bölümü'nden mezun oldu. Kastamonu Lisesi'ne matematik öğretmeni olarak atandıktan çok kısa bir süre sonra, Gündüz İkedâ'nın da bulunduğu Ege Üniversitesi Matematik Bölümü'ne asistan olarak girdi (1963). 1968'de Muzaffer Kula yönetiminde geometride doktorasını aldı ama daha sonra cebire yöneldi. 1969'da Cahit Arf ve Gündüz İkedâ'yla birlikte ODTÜ'ye öğretim görevlisi olarak geçti. 1971'de TÜBİTAK bursuyla Londra Üniversitesi'ne araştırma yapmaya gitti. Nisan 1972'den 1973'e kadar askerlik görevini yaptı ve hemen ardından ODTÜ'deki görevine döndü. ODTÜ'de 1977'de doçent oldu. ODTÜ ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Matematik Yaz Okulu projesini başlattı. 12 Eylül darbesinden sonra bir ihbar sonucu 1402'lik olup (1 Mart 1983) üniversiteden atıldı. Daha sonra ODTÜ'ye geri dönen Koç, profesörlük haklarını 1990'da aldı. 1991'de yayın hayatına atılan Matematik Dünyası dergisinin fikir babasıydı ve ilk yazışları müdürlüğünü yaptı. 1994'te resmen profesör unvanını kazandı. 1999'dan beri düzenli olarak her yıl yapılan Antalya Cebir Günleri'nin düzenleyicilerindendi. 1999'da ODTÜ'den emekli olup Doğu Üniversitesi'nde Matematik Bölümü'nü kurdu. Şimdi gelenekselleşen Doğu Üniversitesi liselerarası matematik yarışmalarını yarattı. 1 Şubat 2010'da sağlık nedenleriyle emekliye ayrıldı. Matematik Vakfı'nın on kurucusundan biriydi. Koç, arkasında eşini, üç kızını ve üç torununu bıraktı.

Bilimsel Makaleler:

- *On a generalization of Clifford algebras*, Journal of Algebra, Vol 18 No. 3, (1971) 447-452.
- (M. İkedâ ile) *On Generalized Clifford Algebras*, J. of Alg, Vol 23 No. 1, (1972) 133-136.
- *A note on the commutativity of rings*, METU J. of Pure and App. Sci. 6, No. 2, (1973) 127-129.
- (M. İkedâ ile) *On the commutator ideal of certain rings*, Arch. der Math. Vol XXV, Fasc. 4 (1974) 348-353.
- (A. Kaya ile), *Remarks on some commutativity*

theorems, İst. Üniv. Mecmuası, Serie A, Vol. 40, (1975) 1-3.

- (A. Kaya ile) *Semi-centralizing automorphisms of prime rings*, Acta Math. Ac. Sci. Hungaricae, Vol. 38, No. 1-4, (1981) 53-55.
- *Recurring-with-carry sequences*, J. App. Prob. Vol. 32 (1995) 966-971.
- *Clifford Algebras of d-forms*, Turkish J. of Mathematics, Vol 19 No. 3, (1995) 301-313.
- (S. Esin ile) *Annihilators of Principal ideals in the Grassmann Algebra*, **Applications of Geometric Algebra in Computer Science and Engineering**, Eds. Dorst-Doran-Lasenby, 193-194, 2002.
- *Professor Masatoshi Gündüz İkedâ: A Life Devoted to Mathematics*, Turkish J. of Mathematics, Vol. 27, No 4, (2003), 461-471.
- (S. Esin ile) *Annihilators of Principal ideals in the Exterior Algebra*, Taiwanese Journal of Mathematics, Vol 11, No.4, 1021-1037, 2007.
- (İ. Güloğlu ile) *Stack-Sortable Permutations and Polynomials*, Turkish J. Math., 33, 1-8 (2009).
- (İ. Güloğlu ve S. Esin ile) *Generalized Catalan Numbers, Sequences and Polynomials*, Turkish J. Math, 2009.
- *C-Lattices and Decompositions of Generalized Clifford Algebras*, Advances in Applied Clifford Algebras (2009).

Kitaplar:

- (İ. Güloğlu ve M. Bilhan ile) **Soyut Cebir**, Anadolu Üniv., Eskişehir, 1991.
- **Linear Algebra I**, METU, Ankara, 1996.
- **Topics in Linear Algebra**, METU, 1996.
- **Basic Linear Algebra**, Matematik Vakfı Yayınları, 1996 (Yeni basım: 2009).

Yüksek Lisans Öğrencileri:

- Soytürk, M., *p-adik Fonksiyonlar*, Selçuk Üniversitesi, 1979.
- Yassin, S., *Pro C-Groups*, ODTÜ, 1981.
- Kurtulmaz, Y., *Galois Calculus and Generalized Drinfeld Modules*, ODTÜ, 1992.
- Akbulut, F. N., *Azumaya Algebras Arising From The Clifford Algebras*, ODTÜ, 1996.
- Nalbantoğlu, B. A., *Cliffors-Littlewood-Eckmann Groups*, ODTÜ, 1997.

Doktora Öğrencileri:

- Harmancı, A., *Bazı Komutatiflik Teoremleri*, Hacettepe Üniversitesi, 1974.
- Kurtulmaz, Y., *Structure Theory of \mathbb{Z}_p -central Simple Graded Algebras*, ODTÜ, 1998. ♠

Kendi Değerlerimizi Bilirsek, Evrensel Değerleri de Biliriz!

Timur Karaçay / tkaracay@baskent.edu.tr

Cemal Koç 1941'de Bulgaristan'ın Kırçali sancağında doğdu. Bilinen büyük göç sırasında Cemal'in ailesi Türkiye'ye göç etti ve Samsun'a yerleştirildi. Geçim zorlukları nedeniyle, dört çocuklu göçmen aile bir süre sonra İzmir'e taşındı. Babası hiçbir sosyal güvenceye bağlı olmaksızın inşaat işçiliği yaparak ailesini geçindiriyordu.

Cemal ilkokulu Samsun'da bitirdi ve 1953'te Tokat İlköğretmen Okulu'na girdi. O zaman İlköğretmen Okulları, Köy Enstitüleri'nin yerini almış, ilkokul öğretmeni yetiştiren altı yıl süreli iyi okullardı. Sınavla öğrenci alırdı. Cemal, Tokat İlköğretmen okulunda yatılı öğrenci olarak okudu, 1959'da okul üçüncüsü olarak mezun oldu.

O dönemde, ilköğretmen okullarının birinci, ikinci ve üçüncüleri Yüksek Öğretmen Okulu'na girmeye hak kazanıyordu. Yüksek Öğretmen Okulları liselerimize öğretmen yetiştiren seçkin yatılı okullardı. Okul öğrencileri, öncelikle fen ya da sosyal bilim dallarında eğitim veren bir fakülteye girmek, ilgili dalda üniversite diploması almak, aynı zaman diliminde, okulda dört yıl boyunca verilen eğitim konulu dersleri başarıyla tamamlamak zorundaydılar. Bu okullardan, zamanın Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri'nin deyişiyle "esah öğretmenler" yetişiyordu.

Yazık ki yatılı öğretmen okulları 12 Eylül 1980 darbesinden sonra kapatıldı. Bu kapanış eğitim sistemimize vurulan bir çok darbenin en büyüklerin-

den birisidir. Eğitim sistemimizin o tarihten sonra içine düştüğü açmazların çoğu, o yanlış karardan kaynaklanıyor. Tabii, aynı zihniyetin üniversiteye vurduğu darbeyi unutmuyor değilim. Ama o fecaat bu yazıya sığmayacak kadar büyüktür. Benzetmek gerekirse, 12 Eylül darbesinin eğitim sistemimizdeki eylemi gerçek bir balyoz hareketidir.

Cemal Koç'un ölümünden sonra TurkMath'e düşen iletilerin hemen hepsi O'ndan sevgi, saygı ve övgü ile sözediyordu. Kuşkusuz, Cemal, yazılan bu

güzel sözleri fazlasıyla hakettiği; hakettiği şeyleri nihayet alabilmesi genç matematikçilerimizin ne denli değerbilir olduğunun iyi bir göstergesidir. Beliren eğilimler gerçekleşebilirse, gelecek zamanlarda onun adına düzenlenecek bilimsel etkinliklerle, o, gençler arasında matematik yapmayı sürdürecektir.

"Matematik yapmak" deyimini özellikle vurguluyorum. Çünkü Cemal Koç, yaşamı boyunca Hardy'nin sözüne uyarılmışcasına matematik yapmaya uğraşmıştır. Hardy "matematikçiler matematik üzerine konuşmayı istemezler; onlar matematik yaparlar" de-

mişti. Cemal Koç, Hardy'nin tanımladığı matematikçilerden biri miydi? İlk bakışta "evet" tanısını koymak kolay görünüyor. Ama, madalyonun tersine bakarsak başka türlü de düşünebiliriz. Çünkü, çok iyi bir matematikçi olan Hardy'nin kendisi bile matematik üzerine çok önemli sözler söylemiştir, yani matematik üzerine konuşmuştur.

Matematik üzerine konuşmamak, sanat yapıp sanat üzerine konuşmamak gibi bir şeydir ve doğru olamaz. Sanatı sanat yapan şey, sanat üzerine yapılan konuşmalar, yazılan yazılardır. Matematiği matematik yapacak şey de aynıdır. Matematik yapan-

Ege Üniversitesi'nde öğrencilerle yapılan bir piknikte. Sağdaki ağacın altında. Sağında Timur Karaçay. [1966]

lar, matematik üzerine konuşmalı, onun insan aklının yarattığı “yüce şeylerden” biri olduğunu anlatmalıdırlar. Matematikçiler bunu başarabilirse, matematik yalnız matematikçilerin oyun alanı olmaktan çıkacak, sanat ve edebiyat gibi insanların zevk aldığı bir uğraş alanı olacaktır.

Cemal Koç hem matematik yaptı, hem matematik adına kalıcı işlere el attı. Süreklilik kazanan önemli cebir etkinliklerinde onun önderliğini sanırım herkes kabul ediyor. 30 yıl önce hayal bile edemeyeceğimiz olgular bu gün gerçekleşme yoluna gir-

di. Cemal Koç, bu gün Ali Nesin'in olağanüstü çabasıyla yüksek tiraja ve geniş ilgiye ulaşan Matematik Dünyası'nın yaşama geçişini sağlayanlardan birisidir. Türkiye'de bütün üniversitelere hizmet sunacak lisansüstü okullarının kurulması için ODTÜ'de başlatılan girişimin önemli destekçileri arasındadır. Şimdi Nesin Matematik Köyü'nün üstlenmeye çalıştığı bu zor işin başarıya ulaşmasını görmek, kuşkusuz, Cemal'i en çok sevindirecek işlerden birisi olurdu. Onu sevenler, bu uğurda çaba harcayacaklardı.

Ben cebirci değilim. O nedenle Cemal Koç'un bilimsel çalışmalarını anlatmaya kalkışmak garabetinde bulunmayacağım; onu çok iyi yapacak cebircilerimizin olduğunu biliyorum ve yapacaklarına eminim. Ama üniversiteye başladığı 1959 yılından itibaren önce arkadaşlığımız ve sonra aile dostluğumuz kesintisiz sürmüştür. Onun gençliğini ve sonraki zor yıllarını en iyi bilenlerden biriyim. Bildiklerimi genç matematikçilere anlatmayı borç biliyorum. Bu borcumu öderken, kurum olarak üniversitemizi ciddi sözlerle eleştirme hakkına sahip olduğumu varsayacak ve bunu genç matematikçilere haddim olmayan bir öğüt olarak yapacağım. Bazı arkadaşlarımız, bu yazının politikaya karıştığını düşüneceklerdir. Doğrudur. Politika bilime ve sanata hep karışıyor. Öyleyse, bilimin ve sanatın da politikaya karışma hakkı vardır. Politika toplumları yönetme sanatı ise, yönetilenler, söz haklarını kullanmayı bilmelidirler. Değilse yönetilme yerine güdülmeye başlar.

Ayakta soldan ikinci Timur Karaçay, soldan dördüncü Birol Temelkuran ve sağdan ikinci Cemal Koç, Ege Üniversitesi yıllarında. Sadece onlar gülümsüyor! Cemal Bey'in hemen önünde doktora hocası Muzaffer Kula.

Cemal Koç 1963'te Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik-Astronomi Bölümü'nü ve Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Kastamonu Lisesi'ne matematik öğretmeni olarak atandı. Sanırım kısa zamanda büyük hayal kırıklığı yaşamaya başladı. Onun eğitim adına öğrendik-

Solda Cemal Koç, sağda Timur Karaçay, bir gezide.

leriyle okulda karşılaştıkları bağdaşmıyordu. Yel değirmenleriyle savaşamayacağını anlamıştı. Kısa süre sonra Ege Üniversitesi Matematik Bölümü'nde açılan asistanlık sınavına girdi. Milli Eğitim Bakanlığı, Cemal'in MEB'e olan mecburi hizmet yükümlülüğünü Ege Üniversitesi'ne aktardı. Cemal, 1964'te mecburi hizmetli asistan olarak göreve başladı. O yıllarda, Ege Üniversitesi kuruluş aşamasını yaşıyordu. Matematik bölümünde M. G. İkedâ ile birlikte birkaç yabancı profesör vardı.

Cemal, yeni yerini beğenmişti. Bana da oraya gelmem için çağrıda bulundu. Hemen kabul ettim. Çalıştığım Sivas 4 Eylül Lisesi'nden ayrılarak Cemal'in bölümünde mecburi hizmetli asistan oldum. Bir süre sonra aramıza Birol Temelkuran katıldı. Harika bir üçlü oluşturmuştuk. Hardy'nin deyişiyle matematik yapmaya başlamıştık. Daha doğrusu matematiği öğrenmeye başlamıştık. Çünkü, biz üniversitede okurken, matematiği tahtalar dolusu fonksiyonlar yazıp onların türevlerini, integrallerini almak ya da tahtalar dolusu diferensiyel denklemleri çözmek olarak anlıyorduk. Doğrusu o işi de iyi yapıyorduk. Ama geldiğimiz bu yeni yerde, İkedâ'nın ve öteki yabancı hocaların önderliğinde matematiğin gerçek yüzüyle karşılaşmıştık. Matematik, matematiksel yapılar demektir. O yapıları öğrenmeye çalışıyorduk. Mesai içinde derslerin uygulamalarını yapıyor, yabancı hocaların derslerinde çevirmenlik yapıyor, uygulamalara giriyor, boş kaldığımız nadir zamanlarda birbirimize heyecanla yeni öğrendiklerimizi anlatıyorduk. Bekâr ol-

duğumuz için, mesai bitince bölümü terk etmiyor, kütüphaneye geçiyorduk. Kütüphane anahtarı bizdeydi. Bölümün küçük ama iyi kitaplar içeren kütüphanesi kuruluş aşamasındaydı. Birkaç iyi dergiye de aboneydi. (Şimdi hiçbir üniversitede dergi abonelikleri yürütülemiyor.) Kütüphanedeki çalışmalarımız ertesi günün uygulamalarını hazırlamak sonra da yeni şeyler öğrenmekle geç zamanlara kadar sürüyordu. Hepimiz yatılı okullarda "gece mütalaaları"na alışık olduğumuz için, kütüphanede geçen çalışmalarımız sanki o mütalaaların doğal bir uzantısı gibiydi. Yadırgamıyorduk. En büyük lüksümüz, gece geç vakitlerde ayrıldığımız kütüp-

Bir gece, otobüs ve dolmuş seferlerinin durduğu geç saatlerde çıkmıştık. Cemal'in Bornova'dan evinin bulunduğu Tepecik'e kadar yaya yürüdüğünü ertesi sabah öğrenebildik. Cemal'in cebinde taksi parası yoktu. İzmir'i bilmeyenler için söyleyeyim. Bornova-Tepecik arası kuş uçuşu en az 15 km'dir.

haneden çıkıp, Ziraat Mühendisleri lokalinde birer duble rakı içki içmekti. (O yıllarda Bornova'da bizim gidebileceğimiz başka yerler de yoktu.) Ne var ki, asistan maaşımız bu işi sık sık yapmamıza elvermiyordu.

Bir gece, otobüs ve dolmuş seferlerinin durduğu geç saatlerde çıkmıştık. Cemal'in Bornova'dan evinin bulunduğu Tepecik'e kadar yaya yürüdüğünü ertesi sabah öğrenebildik. Cemal'in cebinde taksi parası yoktu, bizde olmadığını da biliyordu. Böyle bir durumda arkadaşlarını üzmemek için yürümeyi göze alacak kadar duyarlıydı. İzmir'i

Birol Temelkuran ile Ege Üniversitesi'nde. Fotoğrafın arkasına Cemal Bey elyazısıyla "matematikte poz yoktur" diye not düşmüş.

Timur Karaçay'la, Ege Üniversitesi'nde soğukta dinlenen bir konferansta (1965)

bilmeyenler için söyleyeyim. Bornova-Tepecik arası kuş uçuşu en az 15 km'dir.

Zaman çabuk geçti. Cemal 1968'de doktora derecesini aldı. Aynı yıl Cahit Arf çıkageldi. M. G. İkeda'yı ODTÜ'ye geçmeye ikna etti. Yanında biz üç silahşörü de istiyordu. Eve barka karıştıktan sonra iş değiştirmek çok kolay değildi. İçimizde yalnız Cemal bu macerayı göze alabilirdi.

O yıllarda ODTÜ matematik bölümü Türkiye'nin matematik merkezi olma yolundaydı. Yurtdışında eğitim gören genç yetenekler Cahit Arf'ın şemsiyesi altına giriyordu. Arf'ın bu girişiminin ne kadar yararlı olduğunu bu gün daha iyi anlıyoruz. Şimdi öğündüğümüz kalburüstü matematikçilerimizin çoğu, o gün Arf'ın şemsiyesi altında yetiştiler. Yanılmıyorsam, Cahit Arf, ülkemizde önce iyi bir matematik merkezi oluşturmak, sonra bu merkezden yetişenleri üniversitelere yaymak görüşündeydi. O eğilim ODTÜ'de Arf'ın ayrılışından sonra da uzun yıllar devam edebildi. Eğer 12 Mart 1971 muhtırasıyla 12 Eylül 1980 darbesi üniversitelerin önüne set çekmeseydi, Arf'ın öngörüsü kolayca gerçekleşebilirdi. Bu bağlamda, M. G. İkeda'nın ayrılışının, Ege Üniversitesi Matematik Bölümü'nde başlayan gelişmeyi sona erdirdiği kanımı söylemeden edemeyeceğim.

80'li yıllara yaklaşılırken, bugün bile açığa çıkmayan uğursuz bir el sağın ve solun fidan gibi genç-

Cemal Koç ve eşi Rukiye Hanım Antalya Cebir Günleri'nde (2004)

lerini her gün öldürüyordu. Herkesin korku, endişe ve tedirginlik içinde olduğu zamanlardı. 1980'de Turgut Başkan'la birlikte Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde gönüllü rotasyon görevine gitmiştik. Matematik Bölümü'nde iyi bir ekip vardı. Bölümün girişimi ve özellikle dekan Yavuz Gündüzalp'in çabalarıyla, Karadeniz Teknik Üniversitesi Senatosu Cahit Arf'a doktora payesi verme kararı aldı. Tören tarihi olarak 12 Eylül 1980 günü seçilmişti. Türkiye'nin seçkin matematikçileri 11 Eylül 1980 akşamı Trabzon'a yetiştiler ve sahildeki sosyal tesislere yerleştiler. 12 Eylül 1980 günü saat 10'da Arf Sempozyumu açılacak ve Cahit Arf'a doktora payesi verilecekti. Ama 12 Eylül'ün sabahı olmadan Kenan Evren ülke yönetimine el koyduğunu ilan etti. Sokağa çıkma yasağı nedeniyle konuklarımızın bir gün aç susuz ve hele hele sigarasız kaldıklarını o günü yaşayanlar anımsayacaklardır. Bu talihsiz rastlantıya rağmen, anarşi bitecek, ölümler duracak umuduyla ihtilali sevinçle karşıladığımızı söylemeliyim.

Ege Üniversitesi'nde, Timur Karaçay'ı dinlerken (1966)

Rukiye Hanım'la nikâh töreninde (1966)

Yazık ki çok yanıldığımızı çok geçmeden anlayacaktık. Koskoca ihtilal Cemal Koç'u hedef alıyordu. 1 Mart 1983 günü Cemal Koç, 1402'likler arasındaki onurlu yerini almıştır. Altı uzun yıl sürecek bir meşakkat dönemi başlamıştır. Bilmeyen gençlere 1402'lik olma onurunun ne olduğunu anlatmalıyım. 1402'lik olmak demek, evinize gidip, üç küçük kızınıza ve karınıza üniversiteden atıldığımızı söyleyebilmektir. Aynı akşam evinizin kapısını çalan ev sahibinin “Cemal Bey, işten atılmışsınız, kirayı ödeyemeyecekseniz evi terk ediniz!” demesini sukûnetle dinleyebilmektir. Yıllardır tanıdığınız bir çok kişinin sizinle yüz yüze gelmekten nasıl kaçındıklarını, insan onuru adına üzülmeye görmektir. Üç çocuğunuzla işsiz, evsiz ve parasız kaldığınızda, bütün gücünüzle yaşam savaşına yeniden girebilmektir.

Eğer Sayın Başbakanımız, açık toplum istiyorsa, hukukun egemenliğini istiyorsa, geçmişten başlayarak günümüze dek sayın muhbirlerimizin kimleri hangi suçlamayla ihbar ettiğini, o ihbarlara dayalı hangi yanlış idari ya da adli kararların alındığını arşivlerden gün ışığına çıkarmalıdır. Açılım arşivlerden başlamalıdır.

Şimdi bu noktada durup, hepimizin aklına gelmesi gereken birkaç soruyu ortaya atacağım.

- Günün deyimiyle, Cemal medyatik biri değildi. Siyasetle uğraşmazdı (sanki siyasetle uğraşmayı bir kusurmuş gibi algılamaya alıştık). Sıkıyönetim komutanı, Cemal Koç'u ne görmüş ne de bilmiştir. Öyleyse, onu neden üniversiteden attı? Bunun bir tek mantıklı yanıtı olabilir. Sayın muhbir yurttaşlarımızdan biri onun adını sıkıyönetime verdi. Bu sayın muhbir kimdir? Eğer Sayın Başbakanımız, açık

Sarımsaklı'da, Matematik Günleri'nde, ortada; solunda Timur Karaçay. (1996)

toplum istiyorsa, hukukun egemenliğini istiyorsa, geçmişten başlayarak günümüze dek sayın muhbirlerimizin kimleri hangi suçlamayla ihbar ettiğini, o ihbarlara dayalı hangi yanlış idari ya da adli kararların alındığını arşivlerden gün ışığına çıkarmalıdır. Açılım arşivlerden başlamalıdır. Bunu bilmek ve var gücümle “Sayın muhbir, ayağa kalk!” diyebilmeyi çok istiyorum. Bunu söyleyebilmem öfkemi yatıştırmaya yetse bile, Cemal Koç'un ve küçük çocuklarının yıllarca çektiği ızdırabı yok edemeyeceğini çok iyi biliyorum. O acılardır Cemal Koç'u hasta eden ve erken ölüme götüren... Ama o arşivlerin açılması, gelecekte toplumumuzu şeffaf ve daha bilinçli kılacaktır. Siyasilerin söyleyegeldikleri “ahlaklı” toplum adına bunu yapmaya değer.

- Üniversiteden atıldığı haberini aynı gün ev sahibine ulaştıran haberci kimdir?

- Sıkıyönetim görevden uzaklaştırma kararını rektörlüğe bildirdiğinde ayın sonuna gelinmişti. Rektörlük bildirimini bir gün sonraya bıraksa, Cemal Koç, hak ettiği aylığını 1 Mart günü alacak, kirasını ödeyebilecek ve evinin bir aylık gerekse-

Antalya Cebir Günleri'nde, Ali Nesin'le (2004)

sini karşılayabilecektir. Ama rektörlük bunu yapmadı. Üstelik, özel eşyalarını toplayabilmesi için bile üniversiteye girişine izin verilmedi. Sıkıyönetim komutanının kararı, Üniversite yönetiminin yaptığı bu denli “gayriinsani” uygulamaya gerekçe sayılabilir mi?

- Görevden alınmasının ilk haftalarında, pek çok matematikçinin üzüldüğünü, bazılarının üzüntülerini Cemal’e bizzat iletme cesareti gösterdiklerini, bazılarının araçlarla iletildiğini, bazılarının onu bile yapamadıklarını biliyorum. Hepsi haklıdır. Çünkü korku dağları sarmıştı. Salgın bir hastalık gibi korku aydınların iliklerine işliyordu. Şimdi geriye bakınca, bir toplumda aydın kesimini çürütmenin en kolay yolunun onları korkuya düşürmek olduğunu görüyorum. Korku, yalnız yaşama içgüdüsünden değil, rahatımızın bozulma endişesinden de kaynaklanır. İkincisinin tedavisi yoktur. Cemal’in o zor günlerinde onu hiç yalnız bırakmayanlardan iki adın gençler tarafından bilinmesini isterim: Turgut Başkan ve Şafak Alpay.

- Meydan genişken hemen her konuda görüş bildirmeyi iş edinen üniversitelerimizin, ağır koşullar kalktıktan sonra bile 1402’liklerin üniversiteye dönüşleri için üstlerine düşen çabayı gösterdikleri söylenemez. Siyasilere gelince, onlar yakaladıkları iktidarın sarsılmasını önleme telaşına düşmüşlerdi; meydan meydan gezip yasakların kalkmasına

“No” dediler. Bu utanç tablosunu hâlâ çoğu siyasetçimiz eleştiremez.

Çok zor geçen bir dönemden sonra Cemal özel dersler vermeye başlar. İyi bir öğretmendir. Kısa zamanda tutunur. Para kazanır, ev alır. Maddi sıkıntıları bitmiştir. Rahatı yerindedir. Başladığı işe devam etse, şimdi en başarılı özel okullardan birisine sahip olurdu. Ancak o, matematik yapmaya programlanmıştı. 1402’liklere nihayet af çıkınca (kim kimi af etmeliydi?) hemen ODTÜ’deki odasına koştu. Atıldıktan tam altı yıl sonra, 1 Mart 1989 tarihinde kaldığı yerden matematik yapmaya başladı. Sonraki akademik çalışmalarını herkes biliyor, onları anlatmama gerek yok.

Sözlerimi bitirirken bir sitemde daha bulunaçagım. Cemal Koç Ege Üniversitesi’nde, ODTÜ’de, Doğu Akdeniz Üniversitesi’nde ve Doğu Üniversitesi’nde çalıştı. Onu son yolculuğuna uğurlamak için uzak yerlerden öğrencileri, arkadaşları Bornova’ya koştular. Saygı duyulacak değerlilik. O tabloyu görünce gözlerim sevinçle doldu. Gençlere umutla bakabiliriz. Sanırım, onlar bizim kuşaktan daha duyarlı yetişiyorlar. Başka bir şeyi daha aradı gözlerim. Cemal’in görev yaptığı üniversitelerin resmi temsilcilerini. Acaba Ege Üniversitesi, kendi yuvasına dönen cenazeye sahip çıkıp resmi tören düzenleyemez miydi? Bunu yapmak, üniversite için çok zor bir iş miydi? ♠

Cemal Hocamın Ardından

Songül Esin / sesin@dogus.edu.tr

Hocamı 2000 yılında Doğuş Üniversitesi'ne geldiğimde tanıdım. Tanıştığımız ilk günü düzenli cebir seminerleri yapmaya karar verdik. İlk zamanları odasındaki tahtayı kullanarak yaptığımız iki kişilik seminerler çok kısa bir süre sonra gelişerek çeşitli üniversitelerden pek çok katılımcılarla haftada iki kez yapılmaya başlandı. Bu seminerler sayesinde kendimi matematiğin güzellikleri içinde bulurken, sanki uzun zamandan beri almadığım nefesi aldım ve mesleki yaşamıma yeniden döndüğümü hissettim. Matematik hayatıma yön veren Cemal hocamla ortak çalışmalar yapmış olmamın verdiği gururu kelimelerle anlatmam mümkün değil. Matematikle ilgili her soruma, basit de olsa sıklıkla ve beni kırmadan cevap vermiştir. Çok önem verdiği Antalya Cebir Günleri'ne gitmeden önce bizim seminerlerimize katılan tüm arkadaşları toplar bize oradaki sunumları daha iyi takip edebilmemiz için dersler anlatır, Antalya Cebir Günleri'nden alabileceğimiz faydayı en üst seviyeye çıkarmaya çalışırdı. Akademik hayatında birçok makale ve kitap yayınının yanı sıra, Matematik Dünyası dergisinin oluşturulmasında büyük pay sahibidir. Derginin aynı zamanda ilk editörü olmuştur. Sonrasında Antalya Cebir Günleri'nin oluşturul-

ması ve sürekliliğinde de önemli katkıları vardır.

Kendisiyle 2009 yılı haricinde yaz okulu dönemlerinde paylaşımlı, diğer dönemlerde ortak dersler verdim. Yaşına ve bizim liderimiz olmasına rağmen, İdari görevlerinin en yoğun olduğu zamanda dahi her zaman bizim üzerimizdeki görevleri azaltmaya, kendi üstüne almaya çalışarak bizleri hep akademik çalışmalara yönlendirmiştir. Cemal Hoca sabrına, samimiyetine, matematik yönüne ve çalışkanlığına hayran olduğum biridir. Rahatsızlığını öğrencilerine ve çalışma arkadaşlarına yansıtmadan, geçen dönemin sonuna kadar ders vermeye devam etti. Telefonda önümüzdeki dönem ben olmayacağım Songül dediğinde, "hocam seminer günlerimizde gelirsiniz" demiştim. "Bakalım" demişti. Sesindeki titreklik bir an beni sarısa da hemen kendimi toparladım. Beni en çok teselli eden, bu sene ikincisi düzenlenecek olan Cebir Çalıştayı'nın onun onuruna yapılması ve ilgili afişin hazırlanıp, tarafımda vefatından iki hafta önce kendisine iletilmesi idi.

Sevgili Cemal Hocamızın bizler ve Türk cebir dünyası için yaptıkları, çizdiği yol hepimiz için izleyeceğimiz ve örnek alacağımız bir yoldur. Liderliği bize hep ışık tutacaktır.

Hiç istemesem de... Hoşça kal Sevgili Hocam...

Doğuş Üniversitesi Cebir Semineri'nden bir grup

Matematik Dünyası'ndan Sonsuzluğa

Ali Törün / a_torun60@hotmail.com

2008'in son aylarıydı, Matematik Dünyası'nın Kısa Öyküsü'nü yazıyordum. Röportaj için Cemal Bey'den randevu istedim. Verdiği görüşme saati sabah 8,30'du. İzmir'den İstanbul'a geleceğim için geç kalabileceğimi belirterek, daha ileri bir saatte görüşmemizin mümkün olup olamayacağını sordum. "İzmir'den geleceğinizi bilmiyordum. Size yorgunluk olacak, başka bir çözüm bulalım" diye yanıtladı. İncelikle, neredeyse "Ben İzmir'e geleyim" diyecekti.

Doğuş Üniversitesi'nin kapısından içeriye girdiğimde heyecanlıydım. Matematik Dünyası'nın ilk editörüyle görüşecek olmanın coşkusu vardı içimde. Cemal Bey'in çalışma odasına adımımı attığımdaysa heyecanım şaşkınlığa dönüştü. Matematik Dünyası dergileri masanın üzerine dizilmiş, üzerlerine notlar yazılmıştı. İlk sayı çıkarken yaşananlar, sonrasındaki sorunlar anlatılıyordu kağıtlarda.

Cemal Bey, sanki çocuğunun doğumunu, nasıl büyüdüğünü anlatırcasına söze başladı. Sesinde Matematik Dünyası'nın yaratıcıları arasında olmanın, harcadığı emeğin haklı gururu vardı. 17 yıl öncesine ait anekdotları daha dün yaşamışçasına coşkuyla anlatıyor, gülüyor, dergiye karşı duyarsızlığa kızıyordu. Beni de o yıllara götürmüştü, kendimi

pür dikkat Cemal Bey'i dinlemeye kaptırdığımdan ses kayıt cihazını açmayı unuttuğumu fark ederek "Eyvah!" dedim ve cihazı açtım. "Hiç sorun değil" diyerek, yaklaşık yarım saat boyunca daha önce anlattıklarını çocuksu bir heyecanla yineledi. Elinde derginin ilk sayısını tutarak konuşuyor, kapaktaki problemlerin amacını anlatıyor, UNESCO'dan alınan parayı kullanmadıkları için övünüyordu. Matematik Dünyası'nın "sıfır sermaye, sonsuz emekle" ortaya çıkışındaki amatör ruh Cemal Bey'in anlattıklarıyla somutlanıyordu. "Hiç satmasa da, biz bu dergiyi fotokopi yaparak çıkarmalıyız" cümlesini kurduğundaki kararlılığını, o ince gülüşünü, o güzel sohbeti dün gibi anımsıyorum. Derginin tarihini yazmak için beni yüreklendiren, cana yakın, çelebi bir adamla görüşmüştüm o gün.

Bu satırları yazarken ses kayıt cihazımı açtım ve içim yanarak Cemal Bey'i bir kez daha dinledim. Yaklaşık iki saatlik bir röportaj. Bir insanı tanımak için iki saat çok kısa bir süre. Ama Cemal Bey'i dinlerken onun parlak bir akıl, iyiliklerle dolu bir yürek taşıdığını anlamak çok zor değil. Bütün bu üzüntü sırasında tek avuntum, Matematik Dünyası fidanını diken ve sonsuzluğa doğru süzülüp giden o güzel insanla tanışmış olmamdır. ♠

Oturanlar: Esin Koç (Alkışlar), Deniz Denlu, Rukiye ve Cemal Koç, İlayda Alkışlar, Evin ve Doğa Gülen. Ayakta Ekin Koç

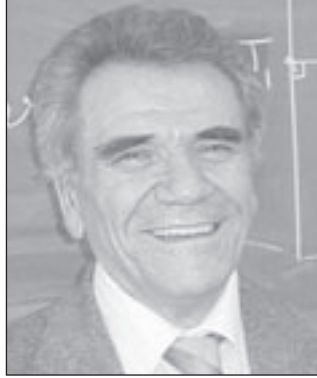
“Onlardan bir şey istemiyorum, istediklerini ben onlara hediye ediyorum...”

Cemal Koç, dergimizin hem fikir babası hem de ilk yazı işleri müdürüdür. Ali Törün Matematik Dünyası dergisinin doğuşu ve başlangıcıyla ilgili bir araştırma yaptı ve bu konudaki yazısı MD-2008-IV sayımızda yayımlandı. İşte o yazıda Cemal Koç şöyle diyordu:

Bazı ilke kararları almıştık. Bunlardan biri ve uygulaması da şöyleydi: Liselerdeki matematik öğretmenlerine ışık tutacak şekilde bazı konuları en sağlam bir biçimde ele alıp bu konuların öğrenciye nasıl aktarılması gerektiğini belirten yazılar yazdık. Bu yazılar matematik öğretmenleri arasında oldukça ilgi gördü. Sevinçle görüyorum ki bugün de Matematik Dünyası, bizim yaptığımıza benzer bir şekilde temel bir kapak konusu belirliyor ve onu işliyor. Biz daha çok bunu lise tabanında düşünürken, bugünse kapak konuları çoğunlukla üniversite konuları içinden seçiliyor; ama aynı düşünce devam ediyor. O dönemde Matematik Dünyası'nın yayın anlayışına ilişkin ana ilkelimizden biri de, dergide doğrudan doğruya matematik makalelerinin yayımlanmasıydı. Matematik tarihi ve felsefesi gibi matematik üzerine yazılmış olan yazılara en fazla birkaç sayfa ayırdık. Çünkü bu tip yazılar hiç matematikle ilgisi olmayan, hatta matematikten nefret eden birçok kişi tarafından bile ilginç bulunup birçok yöne çekilebiliyor. O dönemde ben bunu tehlikeli buldum. Ama bugün sayfa sayısı arttığmdan bu tip yazılar yayımlanıyor ve ben de çok hoşlanarak okuyorum.

Aynı yazıda Timur Karaçay'ın söyledikleri Cemal Koç'un doğasını bize çok iyi aktarıyor.

Derginin mutfağında yaşanan zorluklar, dergi basıldıktan sonra başlayan problemlerin yanında hafif kalıyordu. Derginin okura ulaştırılması çok daha zor bir işti. Yayın hayatına yeni giren, hedef okur kitesince henüz tanınmayan derginin abone sayısı istenen düzeye ulaşamıyordu. Ülke çapında dağıtım yapan dağıtıcılar, kitapçılar kâr getirmeyecek bu işe girmiyordu. Yapılan abonelere dergiyi postalamak bile dergiyi çıkaran iki üç kişinin kol

kuvvetine kalmıştı... O dönemde çok kızdığımız ama şimdi gülerek andığımız bir olayı anlatmak istiyorum: Derginin öncelikli amacı, ülke çapında matematiğe yeteneği ve hevesi olan gençleri açığa çıkartmaktı. Bu da derginin liselere girmesiyle başarılabilirdi. Bilindiği gibi okullara girecek her türlü ders aracının Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı Talim ve Terbiye Kurulu'nun (TTK) onayından geçmesi gerekir. O nedenle dernek kanalıyla TTK'ya resmi bir başvuru yapıldı, derginin örnek sayıları eklendi, gelecekte izleyeceği yayın politikası açıklandı. O zamanki Milli Eğitim Bakanı, TTK Başkanı ve kurulun matematikçi üyeleriyle görüşerek derginin okullara tavsiye edilmesi ve okul kütüphanelerine satın alınması isteğimizi ilettik. İsteğimiz olumlu karşılandı ve alışılmadık bir hızla

TTK'den dergi için okullara tavsiye kararı çıktı. Biz derginin bütün ortaöğretim okullarının kütüphanelerine almacağını umuyorduk. Böylece bütün okullu gençlere ulaşma olanağı bulduğumuza sevinmeye başladık. Çok geçmeden o sakin ve ancak çok gerektiğinde sükûnetini bozan Sayın Cemal Koç karşımdaydı: “Onlardan bir şey istemiyorum, istediklerini ben onlara hediye ediyorum...”

Sayın Koç'un kızmaya hakkı vardı. Dağ fare doğurmuştu. MEB ancak 20 dergi istiyordu ve onu da sanırım yüzde elliye varan bir indirimle alacaktı. Zaten dergi kâr amaçlı değildi, UNESCO desteği sayesinde maliyetinin altında satılıyordu. Sanırım Sayın Koç dediğini bir dönem yerine getirdi. Sonra eğitim işini üstlenmiş sorumlu Bakanlığın bu sorumsuz davranışı, Bakanlıkla aramızdaki nişanı bozdu. Ancak ne Sayın Alpay'm ne de Sayın Koç'un dergi çıkarma hevesi kırıldı.

Bu dergi bugün bulunduğu konuma durduk yerde gelmedi. Birçok meslektaşımızın özverili emeği ve çabasıyla oldu bu. Bizden önceki kuşaktan bayrağı devraldık ve onlara layık olmaya çalıştık. Türkiye'de bir matematik dergisinin hem kaliteli olabileceğini hem de satabileceğini kanıtladık. Bizden sonraki kuşağın da aynı özveriyi göstereceğine, hatta dergiyi aylık yapacağına inanıyoruz. ♠

Sevgili Hocam...

Müge Kanuni Er / mugekanuni@boun.edu.tr

Cemal Hoca'yla ilk tanışmam, doktoramı bitirip İstanbul'a dönüşümün ardından 2004'ün Mayıs'ında Antalya Cebir Günleri'nde oldu. Tesadüf bu ya 1966-1970 arasında Ege Üniversitesi Matematik Bölümü'nde okuyan annemin asistanı olmuştu. Sohbet ettik. Doğu Üniversitesi'nde sürdürmekte olduğu cebir seminerlerinden bahsetmişti, katılmam için davet etti. Aynı senenin Ağustosunda ise Bolu İzzet Baysal Üniversitesi'nde düzenlenen Ulusal Matematik Sempozyumu'na gitmek üzere Harem otobüs terminalinde karşılaştık. Cemal Hoca araba kullanmayı çok severdi. Ama yeni bir kalp ameliyatı geçirmişti ve araba kullanmasına müsaade yoktu. Kliması bozuk bir otobüsle başlayan bu yolculuk, henüz şehrin çıkışına varmadan motorun da bozulmasıyla; yol kenarında indirilen yolcuların ve otoban korkulukları üzerinden atlatılarak taşınan bavulların keşmekeşinde yeni otobüse transferimizle devam etti. Bolu'ya ilk gidişim, hatta Türk Matematik Dünyası'yla ilk tanışmam.

Bolu'ya iner inmez Cemal Bey, eşi Rukiye Hanım, Mahmut Kuzucuoğlu ve İlhan İkedâ Bolu'da kaldığımız misafirhanenin lobisinde Gündüz Bey ve eşini anmaya başlamışlardı. Yine o sırada şık döpyesi ve bembeyaz saçlarıyla tam bir hanımefendi Hülya Şenkon'la kaldığımız misafirhanede tanıştım. O sıcak kanlı tavriyla hemen bana matematik tarihimizi ve canlı tanıklarımı anlatmaya başladı. Cahit Arf, Orhan İçen, Kerim Erim, Altıntaş Büke, ve niceleri süsledi sohbetleri. Çukurova Üniversitesi'nden gelen dostlar... Arif Kaya'nın konuşması... Abant Gölü etrafındaki piknik ve dönüş yolculuğu sırasında Abant'ta unutulmuş arkadaşlar... Bu olayın

ardından sempozyum gezilerinde yaşanan komik hikayeleri anlatmaya başlayanlar... "Van'daki sempozyumda...", "Assos'ta dağı tırmanarak otobüse yetişen..." Konuşmamı dinlemeye gelen en vefalı dinleyici, arkadaşım 4 yaşındaki Doğa Kuzucuoğlu... Eminim unuttuğum onlarca dost daha oradaydı. Ben o toplantıda matematik topluluğuna hayran kaldım. Bu kadar uyumlu, birbiriyle bütünleşmiş bir matematik camiamız varsa ne kadar doğru bir meslek seçmişim dedim kendime.

Cemal Bey'in olduğu yerde matematik vardı. Bir ekolu, matematik öğretisi, inci gibi yazısı, berak anlatımı, disiplinli bir çalışma temposu vardı. En ufak düşüncüyü bile önemserdi, dinlerdi. Bulduğu ilginç makaleleri anlatıp, okumamız için verir, buralardan yeni problemler üretirdi. Matematik yapmak için sürekli teşvik ederdi. Şubat 2010'da son dersinden emekli olurken bile "Daha yazacak çok makale var, ama zaman yok" dedi.

O Cahit Bey'in, Gündüz Bey'in, Türkiye'deki köklü, hakikatli bir matematik kültürünün temsilcisi, savunucusuydu. Benim tanışma şansına eriştiğim bir kuşağın parçasıydı. Bu bir bayrak yarışı; İlhan'ın söylediği gibi bizim amacımız matematik öğrenirken matematik üretmek. Hatta gelecek kuşak matematikçilerini yetiştirmek. Artık daha çok çalışmamız lazım.

Yine bir cuma günü seminer saatinde İzmir'de topladı bizi. Alkışlarla yolculadık onu üstadların yanına, baki kalan bu kubbede hoş bir seda olarak... Yaşam boyu verdiği mücadele için, bizlerin buralara gelmesinde tüm sağladıkların için Cemal Hocam sana minnettarız. ♠

Karatahtanın önünde geçirilen bir ömür. Bazılarımızın mutluluk tanımı bu olmalı.

Bayrak Düşmedi...

Kızım Müge Kanuni Er bir seminer dönüşü bana “Anne biliyor musun bu seminerde kiminle tanıştım” dediği zaman çok heyecanlandım. Seneler önce Ege Üniversitesi’nde okurken asistanım olan Cemal Koç’la beraberlermiş. Bu konuşma beni eski senelere götürdü. Ege Üniversitesi Matematik Astronomi Bölümü’nde 1966-1970 döneminde okudum. Bu arada matematik derslerimizin bir kısmına Cemal Koç asistan olarak gelirdi. Otoriter bir hocaydı. Korkardık... Ama öyle güzel problem çözer ve anlatırdı ki korkumuz geçer derse konsantre olurduk.

Seneler sonra Doğu Üniversitesi’nde kızımınla beraber çalıştıklarını duyunca onu ziyaret etmek istedim. Zorlu bir yolculuktan (Otobüs şoförünün beni yanlış durakta indirmesi sonucu elimde koca bir çanta bir hayli yürüyerek) sonra Doğu Üniversitesi’ne vardım. Cemal Hoca ile seneler sonra karşılaşmam çok heyecanlıydı.

Eski sert Cemal hoca yoktu. Yumuşak ve seven bir Cemal hoca vardı... İyi ki o gün oraya gitmişim... Rahat uyu Cemal Hocam.

Ülker Kanuni (Güventürk)

Sevgili Cemal Koç hocamla genç bir yardımcı doçentken bir kongrede tanışmıştım. Daha sonraları gittiğim her kongrede onun güler yüzünü, insancıl tavırlarını aramak bir alışkanlık oldu. Cebir çalışanların, aynı zamanda tüm matematikçilerin hem Cemal Abisi hem Cemal Hocası oldu. Kendisini son zamanlarda sıklıkla arayamamıştım. Dolayısıyla rahatsızlığından da haberim olmamış. En son üç ay kadar önce kendisine çeşitli şekillerde ulaşmayı denediysem de ulaşamamış, bir kongrede nasılsa rast geliriz demiştim kendi kendime. Kısmet değilmiş. Nur içinde yat Cemal Hocam, mekânın cennet olsun. Bizler seni hiç unutmayacağız.

Naci Cangül

Cemal Ağbi ile ODTÜ’de uzun yıllar beraber çalıştık ama Kıbrıs’taki daha kısa süreli beraberliğimizin bende ayrı bir tadı vardır.

1994 Şubat’ında ODTÜ’den izinli olarak Doğu Akdeniz Üniversitesi’ne gittim. Cemal Ağbi bir süredir oradaydı, ama ilk birkaç gün rastlaşmadık. Sanırım üçüncü ya da dördüncü günümüdü, ofislerimiz

de karşılıklı, öğlen vakti görüştük. Beni aldı, bina-
dan çıkıp arabasına yöneldik. Arabaya bindik ve bir yerlere doğru sürmeye başladı. Ben herhalde bir yerlerde yemeğe gidiyoruz diye düşündüm ama sadece köy yollarında araba sürüp lafladık. ODTÜ’den konuştuk, Doğu Akdeniz’den konuştuk, matematik konuştuk, havadan sudan konuştuk. Bu bir saatten fazla sürdü, sonra ofislerimize geri döndük.

Cemal Ağbi’yi tekrar görmek hoştu, sohbetimiz çok keyifliydi ama neden dağ tepe dolaştığımızı başta anlayamamıştım. Sonra anladım, özellikle doğanın yeşermeye başladığı o mevsimde dağ tepe dolaşmak insana başka bir huzur veriyordu; sonra ben de sık sık dağ tepe dolaşmalarına çıktım. Benim için hâlâ Kıbrıs’ın en güzel taraflarından biri doğa ve doğanın verdiği huzur.

Doğa ve huzur severliğimiz Kıbrıs boyunca sürdü. Cemal Ağbi ve Rukiye Abla ile ailece gittiğimiz piknikler, Güzelyurt taraflarına tavşanları görmeye gitmemiz hiç unutmayacağımız anılar arasında.

Albert Erkip

Tosun Bey’in kötü haberi veren sesi nemliydi. Çok üzgündü. “Matematik Dünyası fikrini o ortaya attı, dedi. Ben önce inanmadım derginin başaracağına ama bak oldu. O olmasaydı bu dergi de olmazdı.”

Bir gün bir sempozyumun akşam yemeğinde öğleden beri aklımda olan bir cebir sorusunu yanımdakiyle tartışıyorduk. Klasik ama hiç de basit olmayan bir problem. Hemen karşımda oturan Cemal Bey’e anlattım. Yanıtı o an verdi. Üstelik takıldığım yeri tahmin ederek! Böyle bir önsezi ancak matematiği kendi kendine öğrenmiş birinde bulunabilir. Zaten bu çorak topraklarda yetişmiş biri kendi kendine öğrenmesin de ne yapsın?

En son Antalya Cebir Günleri’nde gördüğümde, “Aslan gibisiniz Cemal Bey!” demiştim. Gerçekten de yüzünden he zamanki gibi enerji fışkıırıyordu. “Sen görünüşe aldanma...” deyip amansız bir hastalıkla boğuştuğunu ima etmişti.

Henüz yaşlanmamıştın Cemal Bey. Görevini fazlasıyla yapmış birinin huzuruyla uyu. Bayrak düşmedi, herkesin kazanacağı yarışa devam...

Ali Nesin

Cemal Koç

Tosun Terzioğlu / tosun@sabanciuniv.edu

1968 yılı Eylül ayında ODTÜ Matematik Bölümü'nde çalışmaya başladıktan kısa bir süre sonra Cemal Koç ile tanıştım. 1968-69 akademik yılında Gündüz İkedâ Ege Üniversitesi'nden izinli olarak ODTÜ'ye gelmişti. Cemal de Gündüz Bey ile birlikteydi ve ODTÜ'de kaldı. O yıllarda Cemal ile aynı ofisi paylaştık. Yöneylem Araştırması ünitesi ve istatistikçilerle birlikte bölümde sadece ondört, onbeş öğretim üyesi vardı. Ders yükümüz epeyce ağırdı. Bölüm Başkanı olan Hayri Körezlioğlu, Cahit Arf ve bir yıl sonra ODTÜ'ye katılan M. Gündüz İkedâ, ilginç ve çok yararlı bir araştırma semineri yöntemi geliştirdiler. Bu seminerlerde, bölüme yeni katılan bir kişi, birkaç hafta üstüste kendi araştırma konusunu ayrıntılı biçimde anlatıyor ve üzerinde çalışmayı düşündüğü problemler hakkında bilgi veriyordu. Böylece herkes birbirinin araştırma alanını, o alanda neler yapıldığını, açık ve önemli problemleri öğrenmiş oluyordu. Her öğretim üyesi periyodik olarak bu seminerlerde araştırmasında kaydettiği ilerlemeleri de anlatıyordu. Ayrıca üçüncü ve dördüncü sınıftaki bazı öğrencilerin de seminerlere katılmasını Cahit Arf ve Gündüz İkedâ sürekli teşvik ediyordu. Her seminer iki üç saat sürerdi.

Cemal'in verdiği bir semineri oldukça iyi hatırlıyorum, aradan geçen onca yıla rağmen. Önce çözmek istediği problemi, bu problemle ilgili daha önce yapılanları anlattı bize. Sonra çözüm stratejisini, çözümün ara adımlarını açıkladı ve kollarını sıvayıp bir saatten uzun süren bir hesaba girişti. Tahta defalarca silindi, tekrar doldu, tekrar silindi. Sonunda teoremin ispatı bitince, Gündüz Bey'in "bu kadar uzun ve zor hesabı nasıl yapıyorsunuz? Hayret doğrusu" dediğini hatırlıyorum.

Cemal, çok iyi bir hocaydı. Zaman zaman bir çoğumuz öğrencilerimizden şikayet ederiz. Ya yeterli çalışmıyorlardır, ya derse devam etmiyorlardır veya liseden eksik bilgiyle geliyorlardır. Doğrusu Cemal'in öğrenciden şikayet ettiğini hiç duymadım. Sevecekle ve sabırla yaklaşırdı öğrencilerine. Gerekirse aynı şeyi defalarca anlatır, örneklerle açıklamaya çaba gösterirdi. Bölümde ders prog-

ramlarını ve içeriklerini yeni baştan ele aldığımızda belki de en çok dinlediğimiz Cemal olurdu. Yurt dışında doktora yapıp ODTÜ'de öğretim üyesi olan eski öğrencilerimiz için "Cemal Ağabey" idi.

Ülkedeki politik çalkantılar, üniversitede sık sık çıkan idari krizler, ne zaman başlayıp ne zaman biteceği belli olmayan öğrenci boykotlarına rağmen, ODTÜ ve Matematik Bölümü hızla gelişti. 1970'lerin sonunda Bölüm, dünyada da bayağı tanınır olmuştu. Üniversite Hasan Tan krizi ve sonrasını yaygın bir güçlü dayanışmayla atlatmasını bildi. 12 Eylül oldu ve Yüksek Öğrenim Kanunu çıktı. Ardından da 1402 sayılı kanuna göre işten çıkarmalar, göreve son vermeler başladı. Sıkıyönetimin 1402 sayılı kanununa göre bir öğretim üyesinin görevine son verildiği, YÖK Başkanı tarafından kendisine iki üç satırlık yazıyla bildiriliyordu. Yazıda herhangi bir suçlama yoktu. Herhangi bir soruşturma, mahkeme vs. de yoktu. Karara itiraz da edilemiyordu ve işine son verilen kişi devlette hiçbir şekilde başka bir yerde de görev yapamıyordu. Cemal Koç da 1402'lik olmuştu! Bu akıl almaz karardan sonra Cemal, bir dershanede iş buldu. Muhakkak ki çok sıkıntı çekti ama doğrusu bizlere pek belli etmedi. Tabii kısa sürede dersane öğretmenliğinde de üne kavuştu, aranılır bir öğretmen oldu.

12 Eylül'den önce, ODTÜ Matematik Bölümü ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Matematik Bölümü, Matematik Yaz Okulu projesini başlatmıştı. Her yaz dört hafta süreyle Trabzon'da üç dört derslik yoğun yaz okulu yapıyorduk. Öğrenciler bir derste hergün 2-3 saat ders dinliyor, cumartesi günü de sınava giriyorlardı. Bu yorucu programı o günün fevkalade kısıtlı koşullarında yürütmek zordu ama elde edilen sonuçlara değiyordu. Yaz Okulu fikri de Cemal'den çıkmıştı. Tabii 1402 sayılı kanun, O'nu bu etkinlikten de koparmıştı. Ayrıca araştırmaya ayıracak vakti de yoktu! Yıllar sonra, ODTÜ'ye dönüp profesörlüğe başvurduğunda, Üniversite Yönetim Kurulu'nun birkaç üyesi Cemal'in araştırmalarında neden bir ara olduğunu bana sordu. 1402 sayılı kanunla işine son verilen

ve üniversiteye vatandaş olarak gelmesi bile fiilen yasak olan, ailesini geçindirmek için dersane öğretmenliği yapmak zorunda olan bir matematikçiden nasıl olur da araştırma makalesi yazması beklenirdi? Neyse, biraz gecikmeyle de olsa, Cemal çoktan hak ettiği profesörlüğe yükseltildi.

O yıllarda üniversitenin bir yöneticisi bana, 1982 tarihli Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na el yazısıyla yazılmış bir ihbar mektubunun fotokopisini gösterdi. Yazıdaki imza ve adresin bir kısmı kapatılarak fotokopi yapılmıştı ama el yazısı oldukça tanıdıktı. Yersiz, haksız ve saçma sapan iddialarla dolu böyle bir zavallı ihbar mektubunu yazan kişiye, hem çok kızdım hem de biraz acıdım doğrusu...

Matematığı yaygın olarak tanıtmak ve sevdirmek amacıyla, Türk Matematik Derneği olarak

popüler bir dergi çıkarmak fikrini ilk olarak Cemal Koç ortaya attı. "Matematik Dünyası" dergisinin hikâyesi daha önce yazıldı dergimizde... İlk yıl derginin editörlüğünü Cemal Koç yaptı. O yıllarda LaTeX dizgiyi daha yeni öğreniyorduk. Dizginin dışında baskı, yazıları derleme, abone bulma ve dergiyi okuyucuya ulaştırma konusunda oldukça bilgisizdik. Her zamanki azmiyle, sabırla ve özveriyle çalışarak Cemal ilk sayıları çıkardı. Dergi baskıdan gelince, bölümdeki en kıdemli profesörden, en yeni araştırma görevlisi ve bölüm çalışanları dahil herkes, organize olup, dergileri zarflara koyar, abonelerimize postalardık.

Cemal'in çalışkanlığını, insanda güven duygusu uyandıran sapasağlam karakterini, sıcaklığını, hocalığını hep hatırlayacağız ve onu çok özleyeceğiz. ♠

